

Heino Häsä muistelee talvisotaa

Muistoja vuosilta. 1939 -1940

Aloitettu kirjoittamaan 20.02.2004

Tallentaja Heino Häsä.
syntynyt 02.07.1930
Uusikirkko, VPL

Talvisota syttyi marraskuun 30. päivä 1939 viikonpäivä oli torstai. Aikaa on siitä kulunut jo, pian 65.vuotta Minä olin silloin täyttänyt kesällä 9.vuotta. Muistan kyllä kaiken erittäin hyvin. Kotini oli Uudenkirkon Hyttilässä , Meillä oli sellainen pienen puoleinen mökki, jonka vanhempani olivat ostaneet, kun olivat menneet naimisiin vuonna 1927. Kertomuksien mukaan minä olen syntynyt kyseisessä mökissä, sen peräkammarissa. Siellä syntyi myös vanhempi Siskoni, vuonna 1939.tammikuun 22.päivä Tämä. talvi oli kovasti luminen, niin kuin sen aikaiset talvet yleensä olivat.

Minä kävin silloin koulua Kaukijärvellä sinne oli meiltä matkaa 4.5.km.Tätä koulua kutsuttiin Kelolan kansakouluksi Koulupäiviä olivat kaikki kuusi arkipäivää, vapaata olivat ainoastaan Sunnuntait. Sellaista oli silloin ennen toista maailman-sotaa. Vaikka nyt tuntuukin siltä että vapaa-ajat olivat melkein olemattomia, mutta kansa oli siihen aikaan sillä tavalla aikaansa mukautuvaa, että ei osattu vaatia mukavuuksia vapaana olemisen muodossa. Ajat olivat nykyajasta katsoen jopa ankeita, mutta siltikin ihmiset olivat sen aikaiseen elämään, ymmärtääkseni tyytyväisiä. (tämänkaltaisen kuvan olin mielestäni saanut.)

1939. Syyskesällä alettiin kovasti puhua ja lehdet kirjoittivat että Venäjällä on maa-alavaatimuksia Suomelta. Kun tämän kaltaiset asiat alkoivat kansan keskuudessa olla päivittäisiä keskustelun aiheita, niin se aiheutti erikoisesti Karjalan kannaksella syvää huolestumista. Vaikka olinkin nuori poika, ymmärsin, että aikuisilla oli todella suuri huolen aihe. Kannakselle oli komennettu ympäri Suomea miehiä tekemään linnoitustöitä, (mm Siiranmäki oli sellainen johon rakennettiin korsuja ja tankkiesteitä, sekä juoksuautoja). Yritettiin tällä tavalla rohkaista rajaseudun asukkaita, että on ainakin jotain tehty estämään ettei vihollinen ihan esteittä pääsisi valtaamaan tätä rakasta isänmaatamme. Summaan tehtiin kovasti vahvaa puolustuslinjaa, joka ulottui Suomen lahdelta aina Jäämerelle saakka. Vahvemmin se oli kuitenkin varustettu juuri Karjalan kannaksen kohdalta.

Siviilitouhut jatkuivat kuitenkin jollain tavalla, vaikka ainainen pelko painoikin mielen matalaksi. Jonkun verran perheitä lähtikin Sisä-Suomeen varmuuden vuoksi pakosalalle. Mutta kun se sota ei sitten vielä alkanutkaan, niin pääpiirteittäin palailtiin kotiin arkisiin askareisiin. Koulua käytiin kuitenkin kaikesta huolimatta. Muistini mukaan syksyn aikana oli jonkunlainen tauko, niin että koulua ei ollut, mutta se ei kovin pitkään kestänyt. Sitten kun tämä sota alkoi, niin koulu oli käynnissä. 30. päivä marraskuuta oli myöskin koulupäivä, viikon päivä oli torstai. Muistelen, että koulusta lähdettiin kotiin, kohta kun sinne oli saavuttukin, sillä oli nähtävästi saatu tietoa siitä, että Neuvostoliitto oli hyökännyt Suomeen. Nyt oli alkanut Suomessa hyvin tiedossa oleva sana sota. Josta muodostui myöhemmin yleisesti tunnetuksi tullut sana. "Talvisota"

Nyt tapahtumat kehittyivät erittäin nopeasti, jopa niin nopeasti, että minultakin tuon hetkinen muistikuva on tässä kohtaa hämärtynyt. Koulun loppumisen ja sieltä kotiin tulon kyllä muistan, mutta lähinnä seuraava päivä on tavallaan muistikuvasta pois. (Erään tietolähteen pohjalta käy selville, että Hyttilän kylästä asukkaat lähtivät evakkotaipaleelle joulukuun toisena päivänä aamulla varhain. Meillä olleet kotieläimet jäivät navettaan. ja muu omaisuus sisälle. Äidillä oli alle vuoden vanha tyttö käsivarsillaan, joku pieni kassi, jossa oli tytön hoitamiseen tarvittavia vaatteita. Minulla koulurepussa jotain evästä syötäväksi ja joku laukun tapainen kädessä kannettavana. Koti Hyttilässä jätettiin aamulla pimeän vielä ollessa, joku kyläläisistä tuli hevosella pihalle ja siihen rekeen meidän perheestä kävivät äitini Hilja minä Heino ja siskoni Mirjami. Isän velvollisuudet olivat sodan alkamisesta johtuen jossain muualla. Hevosien kyydissä meidät vietiin Kaukjärvelle Kipinän talon edustalle. Tänne oli syntymäkodistani noin kolme ja puoli kilometriä. Tämä Kipinän taloksi kutsuttu talo oli sellainen seuratalo- tyyppinen kyläläisten käytössä oleva yhteinen kokoontumispaikka. Täällä pidettiin tanssia ja iltamia, myöskin tämä oli suosittu erilaisten juhlien pitämisessä. Paikka sijaitsi Viipuri-Terijoki maantien varressa, pyöreästi 50 kilometriä Viipurista kaakkoon. (Kun pysytään samassa suunnassa), niin tästä Kipinäntalolta oli matkaa Uudelle kirkolle noin viisitoista kilometriä. Kun tässä hämärässä ja pakkasessa oli odoteltu jonkun aikaa, niin tuli linja-auto, johon otettiin niin paljon matkustajia, kuin siihen mahtui. (Ei ne sen aikaiset bussit kovin suurta määrää matkustajia kerrallaan pystyneet kuljettamaan.) Kun tätä matkaa ruvettiin tekemään, oli kysymyksessä lauantai, Joulukuun toinen päivä 1939. Päivä oli jo kuitenkin ehtinyt tulla ja valoisana aikana teimme matkaa Viipurin suuntaan. Lunta

satoi muistini mukaan jo silloin kun hevoskyydissä oltiin, mutta kun tässä linja-autossa olimme, lumisade oli erittäin sakeaa. (Muistan sen erittäin tarkasti sillä olin suurimman osan matkasta siinä syvennyksessä, joka on autossa, kun autoon noustaan.) Olen monesti ihmetellyt miten se auto pysyi tiellä sillä tuskinpa auraukset silloin oli mitenkään jatkuvaa, tiellä kuitenkin pysyttiin ja taivalta tehtiin. Sitä en kyllä muista mitä tietä ajettiin, emme kuitenkaan tulleet Viipuriin, vaan saavuimme paikkaan, joka oli nimeltään Rahikkala, se oli rautatiellä oleva pysäkki Antrean lähellä. Täällä meitä majoitettiin yksityisasuntoihin, ahtaaksi olomme muotostui, mutta asuimme täällä muutamia päiviä, ei kuitenkaan montaa. Joulukuun kuudes olimme jo siirretty härkävaunuihin, itsenäisyyspäivämme kului jo silloin matkustamiseen. Se oli joku pimeä ilta, kun meitä alettiin lastata paikalle tullessiin härkävaunuihin. Lastauspaikkana oli Antrean asema. (Rahikkalasta ei ollut pitkää matkaa tähän Antrean asemalle, sitä en kyllä muista miten tämä siirtyminen oikein tapahtui.) Joka tapauksessa Antrean asemalla tämä härkävaunuihin siirtyminen tapahtui, ja se oli pimeä ilta. Se oli käsitykseni mukaan itsenäisyyspäivän ilta. (Mutta jotkut ovat minua valaisseet, että se oli kuitenkin ennen itsenäisyyspäivää kun tämä kyseinen matka aloitettiin). Nyt mielestäni pimeyttä käytettiin hyväksi, sillä lentokoneita oli häiritsemässä ulkosalla liikkumista, ampumista eikä pommien pudottaminenkaan ollut mitenkään pois suljettu asia ja olihan kysymys rautatiestä, jossa junia kulki yhtämittaa eri suuntiin. Ja kaiken lisäksi Antrea oli risteysasema.

Vaunuja oli mielestäni erittäin paljon ja paljon oli vaunuihin menijöitäkin. Eripuolelta Kannasta oli väkeä, jotka olivat kasaantuneet tähän Antrean seudulle, josta heitä lähdettiin viemään kohti Länsi-Suomea. Vaunut täyttyivät, ei suinkaan niin, että väki olisi välttämättä tuntenut toisensa ennestään. (Ei ainakaan siinä vaunussa, johon meidän perhe ohjattiin, ei ollut sen kylän ihmisiä jotka olisivat olleet minulle tuttuja). Naapurikylästä oli eräs leskinainen poikansa kanssa, jotka jotenkin tunsin, Näistä tuli kyllä paremminkin tuttuja, sillä myöhemmin asuimme samassa talossa, kun olimme evakkona Kiikalassa. toiset olivat kyllä, muistini mukaan tuntemattomia. Ikäjakautuma oli naisten keskuudessa aivan pienistä lapsista vanhuksiin, mutta miesten joukossa ei ollut määrätyn ikäisiä, koska heidän tehtävänä oli puolustaa maata, siis oli pieniä ja nuoria, sekä vanhuksia joita sota ei enää tarvinnut? Kuten aikaisemmin olen kirjoittanut, kysymyksessä oli Suomen Itsenäisyyden vuosipäivä illassa 1939. Viikonpäivä oli kuudentena joulukuuta 1939 keskiviikko.

Vaunut, joihin meitä Kannaksella asuvia kehoitettiin autettuina siirtymään, olivat niin kutsuttuja härkävaunuja, ne olivat kaksi akselisia vaunuja, jossa oli liukuovet kummallakin puolella vaunua. Keskellä vaunua oli kamina ja kaminan lähetyville oli varattu poltettavaksi sopivia puita. Tällainen näkymä jäi mieleeni kun tähän vaunuun illan pimeydessä toisten auttamana astuin. Katosta roikkui myrskylyhty, joka valaisi hyvin heikosti ympäristöä. Kummassakin päässä vaunua oli kaksi lankuista tehtyä tasoa, jotka olivat nukkumista varten ja myöskin oleskelutilan puutteen vuoksi keskittyi näihin paikkoihin. Ei ollut tilaa lapsien peuhata ja kovemmasta ääntelystä tuli heti moitteita. Henkisesti tilanne oli erittäin kireä ja ymmärrän sen tällä hetkellä erittäin hyvin. Kaminassa oli pidettävä jatkuva hyvä tuli, että olisi saatu edes vähänkin lämpöä vaunun kaukaisimpiinkin osiin. Mitään petivaatteita ei ollut, jos joillakin sattui olemaan edes jonkunlainen takin reuhkana, niin sai olla ikionnellinen sillä kylmä oli, paitsi siinä aivan kaminan lähetyvillä, mutta ei siinä tilaa riittänyt kuin pienelle osalle siitä väestä jotka vaunuun oli ahdettu? Kamina oli usein kuumuudesta punaisena, joten ei siinä lähetyvilläkään kuumuuden takia voinut olla., Väkimäärästä ei minulla ole tarkkaa muistikuvaa, mutta oli meitä joka tapauksessa yli kaksikymmentä henkeä? Kenties kolmekymmentäkin. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, nämä ihmiset olivat ikä-rakenteeltaan, kapaloissa olevista, vanhuksiin saakka, joten tuttavuusuhheet tällaisessa joukossa olivat mahdollisimman kaukana todellisuudesta. Tästä kaikesta johtui, että erimielisyydet olivat melkeinpä joka hetkinen puheenaihe. Erimielisyyksien purkamiseen ei meillä lapsiksi kutsutuilla ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia, meidän mielipiteellä ei ollut minkään laista arvoa, vaikka olisimme jotain sanoneetkin, pahimmassa tapauksessa se olisi ollut kuin öljyn heittämistä valmiiseen tuleen. Sillä kyllä vanhemmat niissäkin olosuhteissa omien jälkeläistensä puolia pitivät.

Sitten tähän varusteluun mitä tämä vaunu sisälsi. Siellä oli sinkkinen ämpäri juomavettä varten, myöskin kauha juomista varten, sitten siellä oli Kyyrölässä valmistettu ja poltettu saviruukku, tämä oli tarkoitettu ulostamista varten, se oli tilavuudeltaan ehkä enintään kuusi litraa. Se oli tälle väkimäärälle ehdottomasti liian pieni. Sen käyttö oli erittäin hankalaa etenkin naisten käyttöä. Ei se yksinkertaista ollut miehillekään kun junan kulkiessa. täytyi suorittaa näitä pienempiäkin asioita, suuremmista puhumattakaan. Lisänä hankaluuteen oli se, että tälle ruukulle oli jatkuva jonotus. Silloin ei tullut häpeällisyys ja arkuus kysymykseen, tarpeet oli tehtävä tähän kyseiseen ruukkuun ja koko porukan läsnä ollessa. Voi vain kuvitella mitkä vaikeudet ja hankaluudet syntyivät, kun olosuhteet olivat kertomani kaltaiset. Tämä niin kutsuttu hykienia ei varsin korkealla voinut olla, sillä matkassamme oli varsin pieniäkin lapsia. Tätä Kyyrölässä valmistettua saviruukkua tyhjennettiin tarpeen vaatiessa ja se tapahtui niin, että liukuovea raotettiin sen verran, että heittäminen ulos voitiin suorittaa. (Muun muassa minunkin siskoni ei ollut täyttänyt vielä ensimmäistä vuottakaan.) Siihen aikaan ei ollut käytettävissä kertakäyttövaippoja, lapsia pidettiin kapaloissa, eikä näitten kapaloissa käytettyjen, vaippojen pesu tai huuhtelumahdollisuuksia ollut. Oli tässä kuitenkin yksi hyväkin puoli, vaunussa ei ollut kuin yksi myrskylyhty valon antajana, vaunu oli käytännöllisesti katsoen pimeä. Neljä peltistä luukkua, jotka olivat vaunun sivuseinillä, oli pidettävä visusti kiinni, sillä ulkona oli kova

talvi. Siis vaunussa oli sama pimeys, oli ulkona menossa yö tai päivä, erotuksen näki ainoastaan silloin kun liukuovea raotettiin.

Ei aikaakaan kun tapahtui pahin mahdollinen vahinko näissä olosuhteissa? Kuulin seuraavanlaisen huudahduksen " Nyt se potti meni halki" Siis se potti, joka oli varattu tähän vaunuun ulostamista varten. Mieliala synkistyi entisestäänkin. Uuden potin saaminen kesti mielestäni pitkän ajan. Miehillä pienemmän tarpeen teko vielä jotenkin onnistui, mutta sietää ajatella miten naiset siitä suoriutuivat? Miehet suoriutuivat pienemmän tarpeen suorituksesta niin, että vaunun ovea raotettiin vähän, joku varmasti pitämällä kiinni kaverista joka oli etsimässä helpotusta luonnolliseen vaivaansa. Juna pysähteli kyllä usein, mutta vaunusta pois hyppäämisessä oli oma riskinsä, sillä koskaan ei tiedetty miten pitkä pysähtyminen tulisi olemaan. Toinen vaikeus oli se, että vaunu oli korkea, jos sieltä ulos hyppäsi niin ilman toisen apua ei kyllä vaunuun takaisin päässyt. Suurin osa tästä joukosta oli sellaisia, että olisi tarvittu voimakkaita miehiä nostamaan henkilöä, jonka omat voimat olivat hyvinkin heikot. Tämän kaltaisten henkilöiden oli pysyttävä vaunussa, kun juna seiso metsätaipaleella, kuten se usein seisoikin.

Meillä oli erittäin ankeat olot kaikin puolin tämän matkan aikana. Se ei rajoittunut pelkästään näihin erittäin ahtaisiin oleskelutiloihin, vaan meillä oli suorastaan ravinnon puute. (Olen kertonut sen sinkkiämpäriin tehtävästä, se oli tarkoitettu juomavettä varten ja siinä tehtävässä se palvelikin. Mutta kun oli vain tämä yksi ämpäri ja meitä oli tähän vaunuun sijoitettu mielestäni yli kaksikymmentä henkeä, kenties yli kolmenkin kymmenenkin, joten kyllä se vesi siitä ämpäristä oli pääpiirteittäin aina loppu. Täydennystä veden muodossa saimme ämpäriin erittäin harvoin. Juna pysähteli kyllä hyvinkin usein, mutta kun oviaukosta ulos katsoimme, ei useinkaan asutusta ollut, näin ollen ei vettäkään ollut saatavissa. Elettiin joulukuuta ja pakkasta sekä lunta oli maassa . Kun juna pysähtyi, välittömästi joku notkea ja ripeä-otteinen hyppäsi vaunusta ja koukkasi ämpäriin täyteen lunta, se kaminan päälle sulamaan, sekin kesti yllättävän pitkän ajan vaikka kamina olikin erittäin kuuma. Silloin näin ja ihmettelin miten uskomattoman vähän ämpäriillisestä lunta tuli vettä ja sekin oli ällöttävän lämmintä juotavaksi. Tällä tavalla vedestä ei mitään varastoa syntynyt vaikka sitä lumesta sulatettiin taukoamatta.

Oli meillä joskus lämmintäkin ruokaa tarjolla, se ei kuitenkaan ollut mitenkään säännöllistä . Juna oli pysähtynyt jonnekin (Ei aina muistini mukaan pysäys paikkana ollut aseman seutu vaan mielestäni oltiin keittoruokaa saamassa aivan metsäisellä taipaleella. Olisiko syynä ollut vihollisen lentokoneet.) Keittoruoka oli kerrassaan tervetullutta eikä sitä missään tapauksessa ollut tarjolla liian useasti. Olosuhteet olivat tämän kaltaisia, mutta vuorokaudet vaihtuivat, itsenäisyyspäivä vuonna 1939 loittoni aina kauemmaksi, kun vuorokausi vaihtui. Olosuhteet olivat edellä kerrotun kaltaisia emmekä. tienneet minne meitä kuljetettiin, ei ainakaan minun muistissani ole, että olisi ollut mitään mainintaa matkamme päämäärästä. Matkaa tehtiin kuitenkin ympäri vuorokauden, vaikka hidasta se oli.

Vaunussa missä meidän perhe matkusti, oli mielestäni eräs iäkkäämpi mies joka hoki melkeinpä taukoamatta yhtä ja samaa lausetta. "Oot Sie käynt Rautuus hä". En muista olisiko Hän mitään muuta tai muusta puhunutkaan. En tullut tietämään oliko hän koko elämänsä hokenut tätä samaa edellä mainitsemani lausetta, vai oliko tässä sellainen vakava mielen järkytys jonka sota aiheutti äkkilähdön muodossa ja kaikki omaisuus oli jätettävä. Rautu sijaisi aivan rajan pinnassa vuonna 1939. Olihan siinä suuri mahdollisuus, että järkytys on ollut sen kaltainen, että ajatuksiin ei enää muuta mahtunutkaan.

Vuorokausien kulusta ei minulla näin jälkikäteen ole muistikuvaa, siis en muista mitenkä monta vuorokautta tätä härkä vaunussa matkustamista kesti, mutta ei se aika mikään lyhytkään ollut. Sillä erilaisia tapahtumia oli niin paljon, että kyllä ne varmasti aikaakin olivat vieneet. Joka tapauksessa oli pimeä ilta, kun tässä junassa olevia vaunuja ruvettiin tyhjentämään näistä ihmisistä. Paikkakunta oli Salon kaupunki. Meidät ohjattiin elokuvateatteriin. Ei siellä kuitenkaan mitään näytöstä ollut, ellei sitten näytökseksi kutsuta sitä hälinää ja hätääntyneitä huutoja, joita tämä suuri joukko keskuudessaan sai aikaiseksi. Tähän teatteriin majoituttiin täksi yöksi, ei ollut sänkyjä sen enempää kuin muitakaan petivaatteita, tilanne ei parantunut yhtään paremmaksi, kuin oli se junassa matkustaminen. Oli kuitenkin se ero, että nyt oli lämmintä ja se oli tasaista lämmintä, jota vaunussa matkustaminen ei ollut.

Tuli sitten seuraava aamu. Nyt meille oli tarjolla jopa kahvia ja jotain muutakin purtavaa. Pilvisen ja harmaan päivän valjettua ilmestyi tänne Salossa olevalle elokuvateatterille useita hevosia rekineen ja meitä senaikaisia siirtolaisia ruvettiin siirtämään näihin hevosten vetämiin rekiin. En todellakaan muista mitenkä paljon meitä samassa reessä oli, mutta uskoisin että enemmän kuin pelkästään tämä meidän perhe. Nyt kun tätä liikkeellelähtöä tehtiin, niin minullekin selvisi mikä tulisi olemaan tämän hevoskyydin päämäärä, puhuttiin että se olisi " Kiikala." Silloin en kyllä tietänyt missä ja miten pitkämatka Kiikalaan olisi. Kaikki selvisi sen päivän aikana. Kiikalaan saavuttiin aikanaan, vieläpä kirkonkylään, täällä sellaisen ison talon pihaan. Pihassa oli toinenkin talo, pienempi kuitenkin. Tästä tuli meille asuttava koti seuraavaan toukokuuhun saakka. Tässä päärakennuksessa asui vanhempi pariskunta kahdestaan. Tässä pihalla olevassa talossa oli huoneita kolme kappaletta ja jokaiseen huoneeseen asettui taloksi yksi perhe. Henkilöitä yhteensä näissä kolmessa perheessä oli kymmenen. Oli viisi henkinen perhe, joka oli samasta kylästä kuin mekin, sitten oli äiti ja poika. He olivat Kaukjärven kylästä. Heistä mainitsin jo aikaisemmin kun olimme siinä samassa

härkävaunussa. Ja meitä oli kolme henkeä. Talossa oli keittiö, johon asettuivat asumaan nämä kaksi henkeä. Keittiötilat olivat yhteisessä käytössä siltä osin, että siellä kaikki äidit valmistivat ruuat perheilleen. (Nytkään en pysty sanomaan mistä viikon päivistä on kysymys.) Joka tapauksessa joului ei ollut kaukana, mutta kuitenkin edessäpäin. Tässä oli meijeri melkein pihapiirissä, sieltä rupeimme saamaan maitoa joka oli erittäin tärkeää lapsiperheille. Tässä talossa, joka oli minun silmissä iso talo, ei ollut mitään karjaa, ei ollut minun nähdäkseen pitkiin aikoihin ollutkaan, ei ollut mitään siihen viittaavaa näkyvissä. Maan viljelystä kylläkin. Siellä oli isoja kuuria, joissa oli maanviljelyksessä tarvittavia koneita, jopa sellaisia, joita ei meidän kylässä siihen aikaan kukaan vielä ollut. Oli erittäin tilava riihi, kaikkine siihen liittyvineen rakennuksineen ja meillä uteliailla lapsilla erittäin mielenkiintoiset tutkimuskohteet. Kun koulua ei ollut, oli meillä kaiket päivät aikaa tutkia näitä uusia mielenkiintoisia paikkoja. Joului oli sellainen kiinnekohta, josta on varsin selkeä muistikuva. Tapahtui nimittäin niin, että talon väki halusi tarjota meille evakkoille jouluaaterian. Meidät ohjattiin talon ruokasaliin kaikki kymmenen evakkoa, ruoka oli erittäin monipuolista ja viimeisen päälle maistavaa, oli sellaisia erikoisuuksia, joista ei tässä porukassa ollut kokemusta kukaan. (Näin ainakin minä uskoin silloinkin.) Tämä tapahtui luultavasti jouluaattona 1939 Kiikalassa Vihervän talossa. Olen juonut kahvia tässä samaisessa ruokasalissa yhdeksänkymmentä vuotta kun tein tutustumiskierrosta näissä joskus olleissa asuinpaikoissa. Nyt oli kuitenkin toiset ihmiset asumassa tätä taloa. Ei ollut niitä riihirakennuksia. Sille paikalle oli rakennettu rivitaloja. Sain kyllä tietää, että kyseiset rakennukset on museoitu jonkun matkan päähän, en kuitenkaan sinne malttanut mennä. Pystyin kuitenkin kertomaan näille uusille asukkaille jotain sellaista mistä heillä ei ollut aikaisempaa tietoa. Suurella mielenkiinnolla he halusivat kuulla mitä minulla oli kerrottavaa siellä asumisesta.

Kirkkaina talvisina päivinä seurattiin kun venäläiset lentokoneet kävivät Turku pommittamassa. Oltiin sellaisen mäen nyyppylän päällä, kun oli lunta emme tieneet mitä allamme oli. Mutta kun sitten lumi keväällä alkoi sulaa, niin alta paljastui laaja sileä kallio, sellaista me lapset ei oltu nähty koskaan. Olimme karjalan kannaksella syntyneet ja kasvaneet, ei siellä kallio maan pinnassa esiintynyt. Joten kokemus se oli tämäkin. Sitten vielä sellainen mieleen jäänyt asia. Siinä talossa oli aika iso puutarha ja jostain syystä omenat olivat jääneet puista keräämättä. Ne olivat tietysti jäätyneet ja jäässä ne olivat koko talven, mutta meistä ne olivat eräänlaisia herkkua ja me olimme saaneet luvan syödä niitä mieleemme mukaan.

Tuossa tammikuun ja helmikuun vaihteessa isäkin oli saanut oleskelupaikastamme tiedon ja kirjeyhteys oli saatu syntymään. Se oli suuri ilon aihe äidilleni ja myöskin minulle, siskoni ei tästä ilon aiheesta ymmärtänyt iloita sillä olihan hän juuri täyttänyt ensimmäisen ikävuotensa. Sota kuitenkin jatkui, päivät olivat kirkkaita ja aurinkoisia, mutta erikoisen kovat pakkaset pidättelivät meitä lapsiksi lukeutuvia sisätiloissa. Sillä ei ollut riittävästi lämpimiä pukimia että olisi tarennut pitempiä jaksoja olla ulkona.

Joskus helmikuun aikana, putosi venäläinen hävittäjä Kiikalan alueelle. Minäkin sen satuin näkemään kuinka se savuavana kieppui syöksyen maata kohti. Tietysti sinne oli päästävä sitä ihmettä katsomaan, ja lähdimmekin suurella joukolla siihen suuntaan juoksemaan. Sillä kertaa se kyllä jäi yritykseksi, sillä olimme mielestämme kulkeneet jo jonkun matkaa, mutta koneen jäännöksen palosta muodostunut savu ei todellakaan lähestynyt tyydyttävällä tavalla. Joku vastaan tulija sai meidät uskomaan, että sinne paikalle on niin pitkä matka, että on parasta kääntyä ja mennä kotiin. Tällä kertaa tehtiin niin kuin oli neuvottu. Päivän tai kahden kuluttua teimme uuden yrityksen, eikä se nyt jäänyt yritykseksi. Löysimme koneen putoamispaikan ja myöskin romun, mitä siitä oli jäänyt palon jäljiltä jäljelle. Koneessa oli ollut kaksi henkeä. Toinen oli pelastunut laskuvarjon avulla, mutta joutui vangituksi. Toisella oli huonompi tuuri, varjo ei avautunut kunnolla ja lentäjä menehtyi. Tällainenkin muisto on jäänyt Kiikalassa asumisen ajolta mieleen.

Aika kului niin, että oli tultu maaliskuulle. Tuli tieto, että nyt on vihdoinkin sota päättynyt. Se oli helpottava tieto, alkoi isän odotus. Ymmärtääkseni isältäni piti sotahommat loppua samalla kun kerran sotakin oli loppunut. Näin ei todellisuudessa ollut. Meni pitkä aika ennen kuin isä sotatoimista palasi. Sitten oli vielä toinenkin asia mikä ei mielestäni mennyt oikeata rataa. Tähän isäntätaloon tuli tietysti paikallinen sanomalehti, josta seurattiin sarjakuvia, myöskin sankariristin alla olevia vainajien nimiä. Sota loppui, mutta sankarivainajien kuolinilmoitukset jatkuivat samalla tavalla kuin ennenkin. Tämä oli minulle pitkän aikaa eräänlainen mysteeri, jota en silloin ymmärtänyt.

Tässä on 9 vuotta täyttäneen pojan muistamisia ja näkemyksiä talvisodasta jota käytiin Suomessa marraskuun viimeisestä päivästä 1939, maaliskuun 13. päivään 1940 jolloin sotiminen lopetettiin. Tässä pikku hiljaa selvisi se tosi asia, että lapsuudenkoti ja siinä ympäristössä olleet leikkimaisemat oli menetetty.

Asuimme tässä Vihervän talossa toukokuulle saakka, jolloin muutto tapahtui Nummen pitäjään. Siitä ei minulla ole tietoa mistä tämä johtui ja miksi näin tehtiin, mutta seuraava asuinpaikkamme oli Nummen pappila. Siitä kirjoittaminen on jo toinen asia ja vaatii jo toisenlaisen otsikon.

Kotkassa. marraskuun 20. päivänä 2004.

Heino Häsä. 74-vuotiaana. .